

۲۰۱۲۹۳۸
۹۸,۲۱۳

مقدمه‌ای بر کار آفرینی روستایی

www.ketab.ir

تألیف

دکتر مجتبی قدیری معصوم

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر فاطمه محمدزاده لاریجانی

دکتر علی غلامی

شماره مسلسل ۹۷۲۶

شماره انتشار ۳۹۸۷

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	قدیری معصوم، مجتبی، ۱۳۳۵-
عنوان و نام پدیدآور	مقدمه‌ای بر کارآفرینی روستایی/ تألیف مجتبی قدیری معصوم، فاطمه محمدزاده لاریجانی، علی غلامی.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۳۵۰ص.
فروست	انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۹۸۷.
شابک	978-964-03-7221-0
وزیت فهرست‌نویسی	قیپا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۳۰۳-۳۲۳.
موضوع	کارآفرینی
موضوع	صنایع روستایی
موضوع	عمران روستایی
شناسه افزودن	غلامی، علی، ۱۳۶۵-
شناسه افزوده	محمدزاده، فاطمه، ۱۳۶۳-
شناسه افزودن	دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
رده‌بندی کنگره	۱۳۷ ک۴ق/۱۵ HB۶۱۵
رده‌بندی دیویی	۳۸/۰۲
شماره کتابشناسی ملی	۵۱۶۸۲۱

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بارز، سر و بلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌گردد و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

عنوان: مقدمه‌ای بر کارآفرینی روستایی

تألیف: دکتر مجتبی قدیری معصوم- دکتر فاطمه محمدزاده لاریجانی- دکتر علی غلامی

ویرایش ادبی: داوود رمضانی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

بها: ۴۸۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

پیشگفتار.....ش

فصل اول: تعریف و مفهوم کارآفرینی	۱
۱-۱ مقدمه	۱
۱-۲ سابقه تاریخی کارآفرینی	۱
۱-۲-۱ دوران باستان و قرون وسطی	۱
۱-۲-۲ قرن هفدهم	۳
۱-۲-۳ قرن هجدهم و نوزدهم	۳
۱-۲-۴ قرن بیستم	۴
۱-۳ تعاریف کارآفرینی	۷
۱-۳-۱ کارآفرینی روستایی	۱۱
۱-۳-۲ کارآفرینی از دیدگاه جغرافیا	۱۳
۱-۴ خلاقیت، نوآوری و اختراع	۱۸
۱-۴-۱ خلاقیت	۱۸
۱-۴-۲ نوآوری	۲۴
۱-۴-۳ اختراع	۲۷
۱-۵ ویژگی‌های کارآفرینان	۲۷
۱-۶ انواع کارآفرینی	۳۱
۱-۶-۱ کارآفرینی مستقل یا فردی	۳۲
۱-۶-۲ کارآفرینی سازمانی یا درون سازمانی	۳۲
۱-۶-۳ کارآفرینی زیست‌محیطی	۳۲
۱-۶-۴ کارآفرینی اقتصادی	۳۹
۱-۶-۵ کارآفرینی اجتماعی	۳۹
۱-۷ نتیجه‌گیری	۴۵

فصل دوم: نظریه‌ها و مدل‌های کارآفرینی روستایی ۴۹

- ۴۹ ۲-۱ مقدمه
- ۵۰ ۲-۲ کارآفرینی از دیدگاه اندیشمندان علوم مختلف
- ۵۰ ۲-۲-۱ کارآفرینی از دیدگاه اندیشمندان اقتصاد
- ۵۰ ۲-۲-۱-۱ مکتب سوداگرایان
- ۵۰ ۲-۲-۱-۲ مکتب طبیعیون
- ۵۱ ۲-۲-۱-۳ مکتب کلاسیک‌ها
- ۵۲ ۲-۲-۱-۴ مکتب نئوکلاسیک
- ۵۳ ۲-۲-۱-۵ مکتب نهائیون
- ۵۴ ۲-۲-۱-۶ مکتب سنت اتریش - آلمان
- ۵۵ ۲-۲-۱-۷ مکتب سیکا
- ۵۵ ۲-۲-۱-۸ مکتب نیویورک
- ۵۶ ۲-۲-۱-۹ مکتب نوین اتریش
- ۵۷ ۲-۲-۲ کارآفرینی از دیدگاه اندیشمندان علوم رفتاری
- ۵۷ ۲-۲-۲-۱ رویکرد ویژگی‌ها
- ۶۴ ۲-۲-۲-۲ رویکرد رفتاری
- ۶۷ ۲-۲-۳ کارآفرینی از دیدگاه اندیشمندان جاده‌شناسی
- ۶۹ ۲-۲-۴ کارآفرینی از دیدگاه اندیشمندان مدیریت
- ۷۱ ۲-۲-۵ کارآفرینی از دیدگاه اندیشمندان جغرافیا
- ۷۶ ۲-۳ مدل‌های کارآفرینی روستایی
- ۸۰ ۲-۳-۱ مدل اقتصادی کارآفرینی روستایی
- ۸۱ ۲-۳-۲ مدل کارآفرینی پایدار روستایی
- ۸۸ ۲-۳-۳ مدل ترکیبی کارآفرینی روستایی
- ۹۰ ۲-۴ نتیجه‌گیری

فصل سوم: کارآفرینی و توسعه روستایی ۹۵

- ۹۵ ۳-۱ مقدمه
- ۹۶ ۳-۲ تفسیرهای اولیه از توسعه
- ۹۷ ۳-۳ تعریف توسعه

۳-۴	تعریف توسعه پایدار.....	۱۰۱
۳-۵	تعریف توسعه پایدار روستایی.....	۱۰۳
۳-۶	توانمندسازی و توسعه پایدار روستایی.....	۱۰۷
۳-۷	کارآفرینی روستایی.....	۱۱۲
۳-۸	اهمیت توسعه کارآفرینی روستایی.....	۱۱۴
۳-۸-۱	عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی.....	۱۱۶
۳-۸-۲	موانع توسعه کارآفرینی روستایی.....	۱۲۰
۳-۹	سیاست‌گذاری توسعه کارآفرینی روستایی.....	۱۲۴
۳-۱۰	آمرزش و ترویج فرهنگ کارآفرینی روستایی.....	۱۲۷
۳-۱۱	نتیجه‌گیری.....	۱۳۳

فصل چهارم: فرصت‌ها و چالش‌های کارآفرینی روستایی..... ۱۳۷

۴-۱	مقدمه.....	۱۳۷
۴-۲	فرصت‌های کارآفرینی روستایی.....	۱۳۷
۴-۳	فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی.....	۱۴۳
۴-۴	فرصت‌های کارآفرینی در بخش صنعت.....	۱۵۱
۴-۵	فرصت‌های کارآفرینی در بخش گردشگری.....	۱۵۵
۴-۶	تجارب کارآفرینی روستایی در جهان.....	۱۶۱
۴-۶-۱	کارآفرینی و توسعه اقتصاد روستاهای مالزی.....	۱۶۲
۴-۶-۲	کارآفرینی و توسعه اقتصاد روستاهای هند.....	۱۶۳
۴-۶-۳	کارآفرینی و توسعه اقتصاد روستاهای چین.....	۱۶۵
۴-۷	کارآفرینی در ایران.....	۱۶۷
۴-۷-۱	ضرورت‌ها و فرصت‌های توسعه کارآفرینی در روستاهای کشور.....	۱۷۵
۴-۸	نتیجه‌گیری.....	۱۷۷

فصل پنجم: کارآفرینی و توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط..... ۱۸۱

۵-۱	مقدمه.....	۱۸۱
۵-۲	کسب‌وکار.....	۱۸۲
۵-۳	تعریف کسب‌وکار کوچک و متوسط.....	۱۸۴

۱۸۵.....	۵-۴ ویژگی‌های کسب‌وکارهای کوچک و متوسط
۱۸۶.....	۵-۵ اهمیت رشد کسب‌وکارهای کوچک و متوسط
۱۸۹.....	۵-۶ محدودیت‌های موجود در کسب‌وکارهای کوچک و متوسط
۱۹۱.....	۵-۷ کسب‌وکارهای کوچک و متوسط و خوشه‌های کسب‌وکار
۱۹۸.....	۵-۸ کارآفرینی روستایی و توسعه کسب‌وکارهای خانگی
۱۹۸.....	۵-۸-۱ مفهوم کسب‌وکارهای خانگی
۲۰۲.....	۵-۸-۲ اهمیت رشد کسب‌وکارهای خانگی
۲۰۴.....	۵-۸-۳ محدودیت‌های موجود در کسب‌وکارهای خانگی
۲۰۶.....	۵-۸-۴ مشکلات رشد کسب‌وکارهای خانگی در مناطق روستایی
۲۰۸.....	۵-۹ کارآفرینی روستایی و توسعه کسب‌وکار خانوادگی
۲۰۹.....	۵-۹-۱ اهمیت و مزایای کسب‌وکارهای خانوادگی
۲۱۲.....	۵-۹-۲ محدودیت‌های موجود در کسب‌وکارهای خانوادگی
۲۱۴.....	۵-۱۰ نتیجه‌گیری
۲۱۷.....	فصل ششم: بازاریابی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط
۲۱۷.....	۶-۱ مقدمه
۲۱۷.....	۶-۲ بازاریابی
۲۱۹.....	۶-۳ بازاریابی روستایی
۲۱۹.....	۶-۴ ضرورت توجه به بازاریابی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط
۲۲۲.....	۶-۵ بازاریابی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط
۲۲۷.....	۶-۶ بازاریابی کارآفرینانه
۲۳۱.....	۶-۷ آمیخته بازاریابی کارآفرینانه
۲۳۳.....	۶-۸ نتیجه‌گیری
۲۳۵.....	فصل هفتم: تعاونی و توسعه کارآفرینی روستایی
۲۳۵.....	۷-۱ مقدمه
۲۳۶.....	۷-۲ تعاون
۲۳۷.....	۷-۳ شرکت تعاونی
۲۳۸.....	۷-۴ انواع تعاونی‌ها

۲۳۹.....	۷-۵ اهداف تعاونی‌های روستایی
۲۴۰.....	۷-۶ مزایای ایجاد شرکت‌های تعاونی روستایی
۲۴۴.....	۷-۷ تعاونی روستایی و کارآفرینی
۲۵۵.....	۷-۸ نتیجه‌گیری

فصل هشتم: اکوسیستم کارآفرینی و کارآفرینی روستایی ۲۵۹.....

۲۵۹.....	۸-۱ مقدمه
۲۶۰.....	۸-۲ اکوسیستم کارآفرینی
۲۶۲.....	۸-۳ سیاست‌های اقتصادی و پیدایش پارادایم اکوسیستم کارآفرینی
۲۶۴.....	۸-۴ نقش دولت در ایجاد اکوسیستم کارآفرینی
۲۶۵.....	۸-۵ چالش‌های پارادایم اکوسیستم کارآفرینی
۲۶۸.....	۸-۶ مدل‌های اکوسیستم کارآفرینی
۲۶۸.....	۸-۶-۱ مدل اکوسیستم کارآفرینی آرنبرگ
۲۷۵.....	۸-۶-۲ اکوسیستم کارآفرینی استونی
۲۷۶.....	۸-۶-۳ مدل اکوسیستم کارآفرینی دیدال جهانی کارآفرینی (GEM)
۲۷۸.....	۸-۶-۴ اکوسیستم کارآفرینی مطلوب
۲۸۴.....	۸-۶-۵ اکوسیستم کارآفرینی روستایی در ایران
۲۸۹.....	۸-۷ نتیجه‌گیری

۲۹۳.....	منابع
----------	-------

پیشگفتار

نقش و جایگاه روستاها در فرایندهای توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه‌نیافتگی مناطق روستایی، چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت و حاشیه‌نشینی شهری موجب توجه به توسعه‌ی روستایی و حتی تقدم آن بر توسعه‌ی شهری شده‌است. از جمله دلایل توسعه‌نیافتگی روستایی کاستی در تنوع اقتصاد روستایی، نبود نگاه کارآفرینی و همانند آن است. در نتیجه هر روز مناطق روستایی با چالش‌های راه، بی‌افزایش فاصله‌ی توسعه‌ای بین شهر و روستا (کمبود منابع انسان‌ساخت، بیکاری، درآمد کم، بهره‌ورن‌پاس، فقر، افزایش مهاجرت روستایی، پس‌رفت‌های زیست‌محیطی) مواجه هستند، که زمینه نارضایتی اکثر روستاییان از شرایط زندگی و زیست اقتصادی در روستاها است. این در حالی است که روستاها نیز چون شهرها، مملو از فرصت‌های جدید و کشف نشده هستند که کشف و بهره‌برداری به موقع از این فرصت‌ها، ایجاد کسب‌وکارهای جدید و رقابت‌پذیر بر مبنای آن، می‌تواند مزایای اقتصادی چشمگیری برای روستاییان، همراه آورد. تقویت کارآفرینی و ایجاد بستر مناسب برای توسعه، از ابزارهای پیشرفت کشورهای در حال توسعه است. کارآفرینی با شناسایی فرصت‌های مختلف در زمینه‌های متفاوت و با ایجاد و توسعه برنامه‌های که چک و متوسط زمینه را برای متنوع‌سازی اقتصاد روستایی هموار می‌سازد. توسعه فعالیت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی می‌بایست بر اساس ظرفیت‌ها، پتانسیل‌ها و فرصت‌های موجود در روستاها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد و موجبات پایداری روستاها را فراهم نماید. برای دستیابی به این مهم نیز، پروگرام‌های خلاق و کارآفرینانی که بتوانند خود را پیوسته با دنیای جدید هماهنگ و سازگار کنند، ضروری به عد می‌رسد. پیش‌شرط این موضوع، ارزیابی دقیق محیط در زمینه پتانسیل‌ها، ظرفیت‌ها و نیز شناخت کاستی‌ها و تنگناهای آن است تا بتوان با تدوین و اجرای برنامه‌ریزی دقیق در جهت بهره‌برداری بهینه از این امکانات و رفع همه‌ی مشکلات در جهت توسعه‌ی کارآفرینی نواحی روستایی، گام برداشت.

این کتاب در هشت فصل تنظیم گردیده‌است. فصل نخست کتاب به سیر تاریخی کارآفرینی، انواع کارآفرینی و ویژگی‌ها کارآفرینان اختصاص دارد و در رویکردی جدید عامل فضا به تعریف کارآفرینی اضافه شده‌است. با توجه به گستردگی رشته کارآفرینی صاحب‌نظران رشته‌های مختلفی به نظریه‌پردازی در زمینه کارآفرینی پرداخته‌اند به همین دلیل در فصل دوم نظریه‌های کارآفرینی از دیدگاه صاحب‌نظران علوم مختلف در حوزه اقتصاد، علوم رفتاری، جامعه‌شناسی، مدیریت، جغرافیا و مدل‌های موجود در این زمینه مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌است. در فصل سوم به مفاهیم پایه‌ای توانمندسازی

و توسعه‌یابدار روستایی، عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی و موانع آن از لحاظ سیاستگذاری و آموزشی- فرهنگی اشاره شده‌است. در فصل چهارم بر شناسایی فرصت‌های موجود در مناطق روستایی به عنوان مهم‌ترین گام در فرایند کارآفرینی تمرکز شده‌است و به نمونه‌هایی از کارآفرینان موفق روستایی در بخش‌های کشاورزی، خدمات و صنعت اشاره شده‌است. در فصل پنجم، توسعه کسب و کارهای کوچک و متوسط، خانگی، خانوادگی، نقش کسب و کارهای کوچک و متوسط در تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی و توسعه اشتغال روستایی و نظریه خوشه‌های کسب و کار به عنوان یکی از راهکارهای موفق برای توسعه کسب و کارهای کوچک و متوسط مطرح شده‌است. در فصل ششم، بحث بازاریابی و آمادگی بازاریابی کارآفرینانه به عنوان عامل کلیدی برای بقا و توسعه کسب و کارهای کارآفرینی به خصوص کسب و کارهای کوچک و متوسط مورد تاکید قرار گرفت. در فصل هفتم به فصل مشترک بین تعاریف و کارآفرینی و به موفقیت کارآفرینی روستایی که در گرو توجه به عامل انسانی و جلب مشارکت مردم روستا و همچنین رفع موانع موجود در تحقق این هدف است توجه شده‌است. در نهایت، در فصل هشتم به سبک‌های بارز و نوین کارآفرینی با عنوان اکوسیستم کارآفرینی اشاره شده‌است لذا در این راستا چالش‌های و مدل‌های اکوسیستم کارآفرینی، اکوسیستم کارآفرینی مطلوب و در پایان اکوسیستم کارآفرینی در ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌است.

این اثر براساس پژوهش‌ها و تجربیات نویسندگان، استفاده از منابع متعدد و مؤثر نگاشته شده است. امید است این کتاب بتواند در کنار سایر کتاب‌های ارزشمند موجود، به ارتقاء کارآفرینی روستایی کمک نماید و به ویژه برای دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری و فعالان در عرصه برنامه ریزی و توسعه کارآفرینی روستایی سودمند و مؤثر واقع شود.

در پایان، از همراهی و مساعدت انتشارات دانشگاه تهران که در این کتاب استقبال نموده و تلاش کردند تا کتاب با کیفیت محتوایی و ظاهری مناسب منتشر شود، تقدیر و تشکر می‌نمایم. همچنین خوشحال خواهیم شد تا ما را از نظرات و رهنمودهای خود بهره‌مند سازید، کنش کتاب در چاپ‌های بعدی ارتقاء یابد.

دکتر مجتبی قدیری معصوم و همکاران